

KUVVET DOĞURAN FİKİR "MİLLİ EGEMENLİK"

Ayfer FEYZİOĞLU* **

1. MİLLİ EGEMENLİK KAVRAMI

Başlı başına kuvvet kaynağı olan, kuvvet doğuran fikirler vardır. Böylece fikirler, devletlerin yapısını değiştirir, insanlık tarihinin akışını etkiler.

"Milli Egemenlik" bu fikirlerden biridir. Atatürk, Türk Milletinin 1919'da başlattığı bağımsızlık savaşını, Türk Milliyetçiliğinden ve "Milli Egemenlik" ilkesinden güç alarak yönetmiş, çöken Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazı üstünde. Yeni devletini, Türkiye Cumhuriyetini aynı ilkeye dayalı olarak kurmuştur (1).

Egemenlik (hâkimiyet) devlet kudretinin bir vasfıdır. İç hukukta, (milli hukukta) en üst kudret, milletlararası hukukta da, bağımsız bir gücü ifade eder.

Egemenlik, 1921-1924 Anayasalarında hakimiyet olarak kullanılmıştır. 1961-1982 Anayasalarında, egemenlik olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Milli egemenlik veya milli hâkimiyet, iç görünüşü itibariyle, milletin kendi kendini idare etmesi, kendine hükümet edecek heyeti seçmesi, anlamına gelir. Milli egemenlik demokratik rejimi yani, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu ifade eder. Dış görünüşü ile milli egemenlik, milletin özgür ve bağımsız yaşamasını dışa karşı millet birliğini ve bütünlüğünü belirtir (2).

2. EGEMENLİK, KAVRAMI VE MİLLET EGEMENLİĞİ

Egemenlik üstün devlet gücüdür. Diğer bir deyimle Devlet gücünün her alanda üstün bir biçimde belirlenmesidir. Egemenlik eş kabul etmediğinden ve rakibi de olmadığından üstün güçtür.

* Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enst. Öğretim Görevlisi.

** Ayfer Feyzioğlu, 26.03.1999 tarihinde vefat etmiştir. Kendisine rahmet dileriz.

Egemenlik aynı zamanda da hukuki bir güçtür. Rakip tanımaz ama smır tanır (3).

Millet egemenliğinde, ferdin değil, toplum olarak halkın iradesi sözkonusudur.

Milli egemenlik prensibine göre seçmenler temsilcileri seçerken, bir egemenlik hakkı değil sadece seçim yetkisi kullanmaktadır.

Milli egemenlik prensibi, monarşi ile, monarşik devlet düzeni ile bağdaşmamaktadır (4).

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MİLLİ EGEMENLİK KAVRAMI

Milli irade, milli egemenlik gibi kavramlar siyasi hayatımıza milli mücadele ile birlikte girmiştir. Egemenliğin padişaha değil, bir sınıf veya bir zümreye değil, Türk Milletine ait olduğu zihniyetini devlet hayatımıza kazandıran Atatürk olmuştur.

Atatürk milli bağımsızlık mücadelesinin başarıya ulaşmasını sağlamak için, tek çözüm yolu olarak milletin azim ve kararım, milletin egemenliğini, milletin idaresini dikkate alarak, yeni kurulan devletin milli egemenlik, milh irade gibi esaslara dayanmasını gerekli görmüştür (5).

Atatürk, giriştiği çetin mücadelenin başında dayanacağı fikirleri, çok iyi seçmişti.

Samsun'a ayak basmasıyla başlayan yolculuğun daha ilk adımında 22 Mayıs 1919'da İstanbul'a sadaret makamına gönderdiği bir raporda aynen şöyle diyordu:

"Millet yekvücut olup hâkimiyet (egemenlik) esasını Türklük duygusunu hedef ittihaz etmiştir"

Bu tek cümlenin içine milli mücadelenin dayanacağı üç temel ilke sığdırılmıştır.

- a) Milletin dış düşmana karşı tek vücut halinde birleşmesi
- b) Millet egemenliği
- c) Türk milliyetçiliği

Bu rapordan bir ay sonra 22 Haziran 1919 tarihli ünlü Amasya tamimi yayınlanmıştır.

Bu tamimde şu temel görüş yer ahr:

"Milletin İstiklâlini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır".

Amasya tamiminden bir ay sonra 23 Temmuz 1919'da Erzurum Kongresi toplanır. Bu Kongrenin 3 Ağustos 1919 tarihli bildirisinde "Milli İrade" sözüne yer verildiği görülür.

"Kuvay-ı Milliyeyi âmil ve iradei Milliyeyi hâkim kılmak esastır".

4 Eylül 1919 Sivas Kongresi kararlarında aynı hüküm tekrarlanacaktır (6).

3. YENİ DEVLETİN KURULUŞU VE ANAYASALARA GÖRE MİLLİ EGEMENLİK İLKESİ

Milli egemenlik prensibi 23 Nisan 1920'de toplanan TBMM'nin temelini oluşturmuş, kararlarının esasını teşkil etmiştir.

Meclisin açılışını izleyen günde, Atatürk'ün önerisi ile Meclis şu esasları kabul etmiştir:

- a) Hükümet kurmak zorunludur.
- b) Geçici olarak bir hükümet başkanı tanımak veya padişah vekili ortaya çıkarmak caiz değildir.
- c) TBMM yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştır.
- d) Meclisten vekil olarak seçilecek bir heyet hükümet işlerine bakacak.
- e) Meclis başkam heyetin de başkanıdır.
- f) Padişah ve halife baskı ve zordan kurtulduğu zaman meclisin düzenleyeceği kanuni esaslara uygun olan durumunu alacaktır (7).

Atatürk'ün TBMM'ne verdiği değer TBMM'nin Türk Milletinin iradesini temsil etmesindedir.

İnkılâplar da millet iradesi sonucunda gerçekleşmiştir.

Türk Anayasa sisteminde yer alan hukuk devleti ve onun bir unsuru sayılan kanunilik prensibi, toplumda ve devlet hayatında İnkılâp adı ile yapılan düzenlemelerin kanunla yani TBMM'nin iradesi ile yapıldığını göstermektedir (8).

Sonuç olarak milli egemenlik, milli mücadele tarihimizin kuvvet doğuran fikri olmuş, milli iradenin üstünlüğü ileri sürülerek, milletin kararına uyulması zorunluğu ortaya konmuştur.

Milli Egemenlik ilkesi, dün ve bugün de Anayasamızın hem temel direği, hem de devlet hayatımızın odak noktasıdır.

Milli Egemenlik Milletleşme olayına imkân vermiş ülkenin birliğini beraberliğini sağlamış, Millete yeni bir ruh kazandırmıştır.

"Milli Mücadele Ruhu" millet birliğinin millî egemenliğin tabii bir sonucudur.

Milli Egemenlik aynı zamanda demokratik rejimi de sağlamıştır.

Milli Egemenlik kavramının uygulanmasında en doğal sonuç, demokratik Cumhuriyettir.

Doğuda demokrasi ilkelerine dayalı ilk Cumhuriyet kurulmuş, ulu önder Atatürk de kurucusu olmuştur. ATATÜRK bir Milli Egemenlik meş'alesi yakmış, ışığı altında yeni Türkiye Cumhuriyeti doğmuştur.

Türkiye'de daima o ışık yanacak, bugünün ve yarının kuşaklarına yol gösterecektir.

KAYNAK KİTAPLAR

- 1- Turhan Feyzioğlu : Türk milli mücadelesinin ve Atatürkçülüğün temel ilkelerinden biri olarak "Millet Egemenliği", Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi: 7, s. 1, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi.
- 2- Prof. Dr. Hamza Eroğlu : Türk İnkılâp Tarihi, Yeni Baskı, Ankara 1990, s. 448-450.
- 3- Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya : Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku, 4. Baskı İstanbul 1980, s. 158-159.

- 4- **Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı** : Anayasa Hukuku Dersleri, İstanbul 1969, s. 200-202.
- 5- **Prof. Dr. Utkan Kocatürk** : Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara 1984, s. 28-29.
- 6- **Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu** : Aynı eser, s. 20-22.
- 7- **Prof. Dr. Ali İhsan Gencer** : Türk İnkılâp Tarihi.
- 8- **Prof. Dr. Sabahattin Özel** : İstanbul 1996, s. 142-143.
- 9- **Prof. Dr. Hamza Eroğlu** : Aynı eser, s. 460-464.